

Prace Polonistyczne. Seria XXIV (1968) (Łódź 1968, Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu, str. 290 + 8)

Władysław Reymont náleží k těm tvůrcům, jimž literární kritika věnovala mnoho pozornosti. Rovněž v Čechách byl brzy znám, překládán a vznikla o něm řada prací (mezi jinými např. z pera Jana Máchala, Jiřího Horáka, Franka Wollmana a Karla Krejčího). Wollmanovi sloužila Reymontova tvorba k charakterizaci jednoho pólu slovanské slovesnosti při jeho úvahách o „slovanském dualismu“, jehož základem byla antinomie mezi kolektivismem (vystupujícím hlavně v Reymontových Sedlácích) a individualismem (reprezentovaným především dílem Stefana Zeromského). Oba tyto polští autoři byli navrženi jako kandidáti pro Nobelovu cenu, která byla v roce 1924 přisouzena Reymontovi za čtyřdílný románový cyklus Sedláci. Tak vysoké ocenění vyvolalo ohromný zájem o spisovatelovu tvorbu; tento zájem později poněkud opadl, přesto však se povídky a romány tohoto samorostlého prozaika – především jeho stěžejní dílo o životě polské vesnice – stále těší velkému čtenářskému zájmu v Polsku i v zahraničí. Jak živé je dosud Reymontovo dědictví, ukazuje v poslední době i řada prací uveřejněných u příležitosti stého výročí spisovatelova narození. Zvláštní pozornosti mezi nimi si zaslouží skvělá studie K. Wyky o Sedlácích (Pamiętnik Literacki 1968, 2. sešit) a Prace Polonistyczne (1968), cele věnované Reymontovi.

Redaktor sborníku Zdzisław Skwarczyński zhodnotil v úvodní stati dosavadní literaturu a poukázal na řadu dosud nedostatečně osvětlených otázek ve spisovatelově životě a tvorbě (naturalistický charakter jeho děl, jeho politické názory, zahraniční cesty a významnější četba), především však zdůraznil potřebu přesnějšího a plnějšího postžení jeho osobnosti, bližší charakteristiky jeho tvůrčích postupů. Velmi podnětná je i druhá stať Alexandry Budrecké (Příroda a civilizace v Reymontově tvorbě). Autorka v ní předkládá čtenáři podrobně dokumentovanou tezi, že příroda je v Reymontových dílech chápána jako hodnota nadřazená a nezávislá; přibližování se k ní se stává mírou lidské činnosti. Důsledkem tohoto názoru bylo Reymontovo rozhodně negativní hodnocení městské civilizace, jeho antiurbanismus.

Otázkou základního významu je v Reymontově tvorbě jeho vztah k folklóru a stupeň využití prvků lidové kultury. Tomuto problému věnovala pozornost Irena Lechowa. Maria Kamińska píše o nářeční stylizaci s Sedlácích, Andrzej Płauszewski sleduje stylistické funkce přísloví v Reymontově próze.

Dosud téměř badatelsky nedotčenou oblastí jsou Reymontovy vztahy k divadlu a filmu. Stanisław Kaszyński se zaměřil na spisovatelova vystoupení v roli herce, na mnohonásobné zobrazení herecké práce a hercova života, dále pak na nezdařilé pokusy o napsání divadelních her. Grzegorz Gazda posoudil filmy natočené podle Reymontových románů (Sedláci, Zaslíbená země) a spisovatelovy kontakty s německou, francouzskou a americkou kinematografií.

Řada příspěvků sborníku vychází z bohaté Reymontovy korespondence, zachované v různých archívech. (Teresa Gorczyca: Scénický debut Tadeáše Jaroszyńskiego ve světle Reymontových dopisů; Ryszard Wierzbowski: Z Reymontových Ilovských a krakovských kontaktů; Jerzy Tynecki: Miciński – Reymont – „Chimera“; Jerzy Starnawski, Zdzisław Skwarczyński, Rafał Leszczyński a Andrzej Zieliński publikují neznámé Reymontovy dopisy a vzpomínky na něho.)

Velmi cennou součástí sborníku jsou práce o zahraničních ohlasech Reymontova díla. Vedle Z. Skwarczyńskiego píší o této otázce Zygmunt Grosbart (Reymont v Rusku), Josef Hvišč (na Slovensku), István Csapláros (v Maďarsku) a připojená zpráva o anglických překladech v bibliografii Marion Moore Coleman *Polish literature in English translation*.

Prace Polonistyczne věnované Reymontovi jsou cenným příspěvkem k dosavadní literatuře o velkém polském prozaikovi. Škoda, že sborník postrádá index, který by umožnil rychlejší a přesnější orientaci v zajímavém materiálu.